

MEZEY KATALIN
A Somló hegy ihlete

Ágh István tömör, metaforikus látás- és kifejezésmódot teremtett, talált magának, amely szinte az észleléssel, az élmény, a gondolat megszületésével egy időben sikeresen írja át a költészet nyelvére a világot. Mintegy szinkrontolmács. Lírájában kicsi a távolság a köznapi megfogalmazás és a költői megfogalmazás között, verseiben és prózai alkotásaiban ugyanazon a nyelven és módon szólal meg, mint mindennapi közléseiben. Ezért olyan friss a lírája, ezért képes a leghétköznapibb tapasztalatait is szinte azonnal versbe illeszteni. A megszólalás léthelyzetéhez képest nála nem külön ihlet a vers. Persze, ez nem azt jelenti, hogy minden szava vers, de azt mindenképp, hogy mindig úgy fogalmaz, mintha verset fogalmazna. Ez az egységes látásmód, világértés valóban az emberi érettkor, a rá jellemző látás- és gondolkodásmód költői kiteljesedése, ahogyan Kodolányi Gyula fogalmazott a Magyar Napló márciusi számában megjelent, Ágh István költészetét újabb kötetei tükrében tárgyaló szép tanulmányában.

És mégsem csak az.

A magyar nyelv és a magyar költői hagyomány egy nagyon ősi, nagyon sajátos lehetőségének szerencsés mai megvalósulása is. Ennek a rejtett, de elemi adottságnak olyan mértékű elsajátítása, amely szinte fiziológiai folyamattá teszi az Ágh István-i képlátást és kifejezésmódot: a költő valószínűleg nem is tud már másként érzékelni, észlelni, értelmezni, és ennek a lenyomatai kimutathatók tudata működésében is. Az észjárásában, ahogy ezt a jelenséget a magyar nyelv már régen megragadta, elnevezte.

Nem magától alakul ki az ilyesmi, nem magától szervesül bele valaki intellektusába a magyar nyelvnek és a vele szimbiózisban élő magyar költészetnek ez az adottsága, tömörítő, sűrítő, metaforikus lehetősége. A személyiség szerencsés fogékonyságán, tehetségén túl, nem árt, ha valaki egy festői szépségű, a múlt esztétikai formálóerejét magán viselő, azt megszemélyesítő hegy lábánál születik, és szinte a nap minden percében, valahányszor csak a látóképében megjelenik ennek varázslatos képe, érzi a belső készletét, a vágyat magaslata meghódítására. Érzi képzelete mozdulását, hogy a környezetében találha-

tó, lehető legmagasabb pontról nézze és lássa a világot. Nem egy szeletét annak, hanem 360 fokok, teljes panorámáját, amit a szem egyszerre nem is tud befogni, aminek a megalkotására csak a képzelet képes, ha megvannak hozzá a tapasztalat útján szerzett élményei. Körbe sem kell forogni hozzá, mint a kamerának.

Ez, a kisgyermek első lépésétől megszületett vágy idővel, még a táj adta lehetőségtől való elszakadás után is, a személyiség belső igényévé, egészségének meghatározójává, működésének, létének céljává válik. Akárhová is veti a sorsa, keresi azt a legmagasabb pontot, ahonnan a maga egészében, panorámája teljes szépségében mutatkozik meg előtte a világ. Mert úgy vagyunk megteremtve, hogy nincs számunkra csúnya látóhatár, a magasból való széttekintés élménye egyszerre szívdobogató átélés, esztétikai gazdagodás és egyszerre tanulás, az intenzív szellemi fejlődés lehetősége.

Nagyszerű életadottság az, amit a felsőiskolai kislány, kisfiúk első lépéseik megtétele, az útra, a mezőre való kifutásuk első méterein is meglátnak, észrevesznek, átélnek: a járás elsajátítása nem hiábavaló, mert nyilvánvalóan magasodik előttük lépéseik ideális célja, a minden percben más arcot, a fény és formajátékok folytonos változatosságát mutató, a figyelésre, bejárásra ösztönző és vonzó hegy. Megmászása, magaslátának elérése, túlsó oldalának felfedezése a vidék, a világ teljességének belátása.

De nagyszerű lehetőség volt egy majdani költő számára az ott élők beszédének, a táj magyar nyelvének elsajátítása is. A tájnyelv eredetiségének, különleges, helyi árnyalatainak, képiségének, sajátos kifejező, tömörítő, sűrítő képességének elsajátítása is. Minden ősi, természetes emberi közösségnek van saját dialektusa. Jó esetben ez a sokféle dialektus együtt adja össze a köznyelvi és az irodalmi nyelvi megszólalás lehetőségét. Jó esetben, mert máskor – látjuk, halljuk eleget – nem a magyar nyelven beszélők leleményének, képességének összeadódása szüli a köznyelvet, hanem az tele van más nyelvek törmelékeivel, amelyeket felgyorsult, gépesített világunk üzemszerű információrobbanásai dobznak rá, például a sajtó és a média közvetítésével, és amelyet használóinak nincs idejük letakarítani róla.

Ágh István költői nyelvét nem homályosítják el, nem takarják be ezek a hordalékok és törmelékek, ezért olyan színes, tömör, kifejező és találó. Az olvasó a segítségével azonnal ráismer a közvetíteni

szándékozott képre, gondolatra, átéli, érti és érzi, amit hall, amit olvas.

A magassághoz való vonzódáson, a csúcok megmászásának vágyán túl az első beszélőközösségben tanult nyelv eredetiségén, gazdagságán és alkalmaságán túl persze nyolcvan esztendő makacs, tevékeny érzelmi és intellektuális működése, az ebből keletkezett világlátásmód és műveltség is kellett ahhoz, hogy mindaz a szerencsés adottság, amelybe Ágh István beleszületett, és mindaz a tehetség, amely vele született, ilyen nagyszabású életművé érjen, ilyen rendkívüli írói teljesítményt hozzon létre.

És kellett persze a jó szerencse is, amelyről egy korábbi nagy magyar költő azt írta, hogy alapjában véve egyedül is elég. „Sors bona, nihil aliud.” Jó szerencse, semmi más. Valóban a jó szerencse, az isteni gondviselés – mint foglalat – kezében tartja életünket. Ha az nincs, semmi sincs. Ezt Ágh István sorsa is bizonyítja. Örvendjünk tehát azon, hogy ez a három, nagy teljesítményeket eredményező adottság

így összetalálkozott esetében: a magaslatra való feljutás, az onnan való széttekintés vágya, amely nem ismer megelégedettséget; a nyelvi, gondolati megformálás gazdag formakincse, mint keresztajándék; valamint a jó szerencse, a gondviselés megtartó jelenléte, amely például 1956. október 25-én, a Kosuth-téri sortűz közepette is képes volt megvédeni a tizennyolc éves fiút, hogy küldetését hagyományosan tevékeny és tehetséges ősei mintájára beteljesíthesse. Azonos sorsú társak között véletlenül életben maradni örökre szóló megjelöltséget jelent, annak a tudatnak az átélt bizonyosságát, hogy ez a véletlen nem véletlen, neki még dolga van a világon.

Ágh István nem mindennapi életútja és életműve méltó a Somló hegy ihletéhez: az ősidőktől fogva létező és még beláthatatlan időkig fennálló sugallathoz és szellemhez. Amely persze nem automatikusan, hanem egész életet, életáldozatot kívánva tudja csak hatását kifejteni, tudja csak a maga minőségére formálni küldötteit.

Szabó György: Emlékműterv